

แผนป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันแห่งชาติ และบทบาทหน้าที่ของ กรมควบคุมมลพิษ

เชษฐภักฎญา เฟ่งสวัสดิ์/
ส่วนแหล่งน้ำทะเล

ทรัพยากรธรรมชาติด้านพลังงานที่มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ในปัจจุบันนี้คือ น้ำมัน น้ำมันเป็นทรัพยากรที่มีได้มีอยู่ทุกแห่งบนโลกนี้ ดังนั้นจึงต้องมีไปยังประเทศที่ต้องการ การขนส่งอย่างทั่วถึง ซึ่งการขนส่งน้ำมันจะเป็นการขนส่งทางเรือดังนั้น อุบัติเหตุจากเรือที่บรรทุกน้ำมันย่อม เกิดขึ้นได้เสมอ แม้จะมีมาตรการระวังป้องกันอย่างดี เช่น กรณีเรือ Exxon Valdez บริเวณชายฝั่ง ปรีนส์ วิลเลียม ฮาวน์ ทางตอนใต้ของอลาสกา เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 1981 ทำให้น้ำมันรั่วไหลลงทะเลจำนวนมากกว่า 11 ล้านแกลลอน ซึ่งส่งผลกระทบต่อ อุตสาหกรรม การประมง ได้รับความเสียหายกว่า 2,000 ล้านดอลลาร์ (ภาพที่ 1)

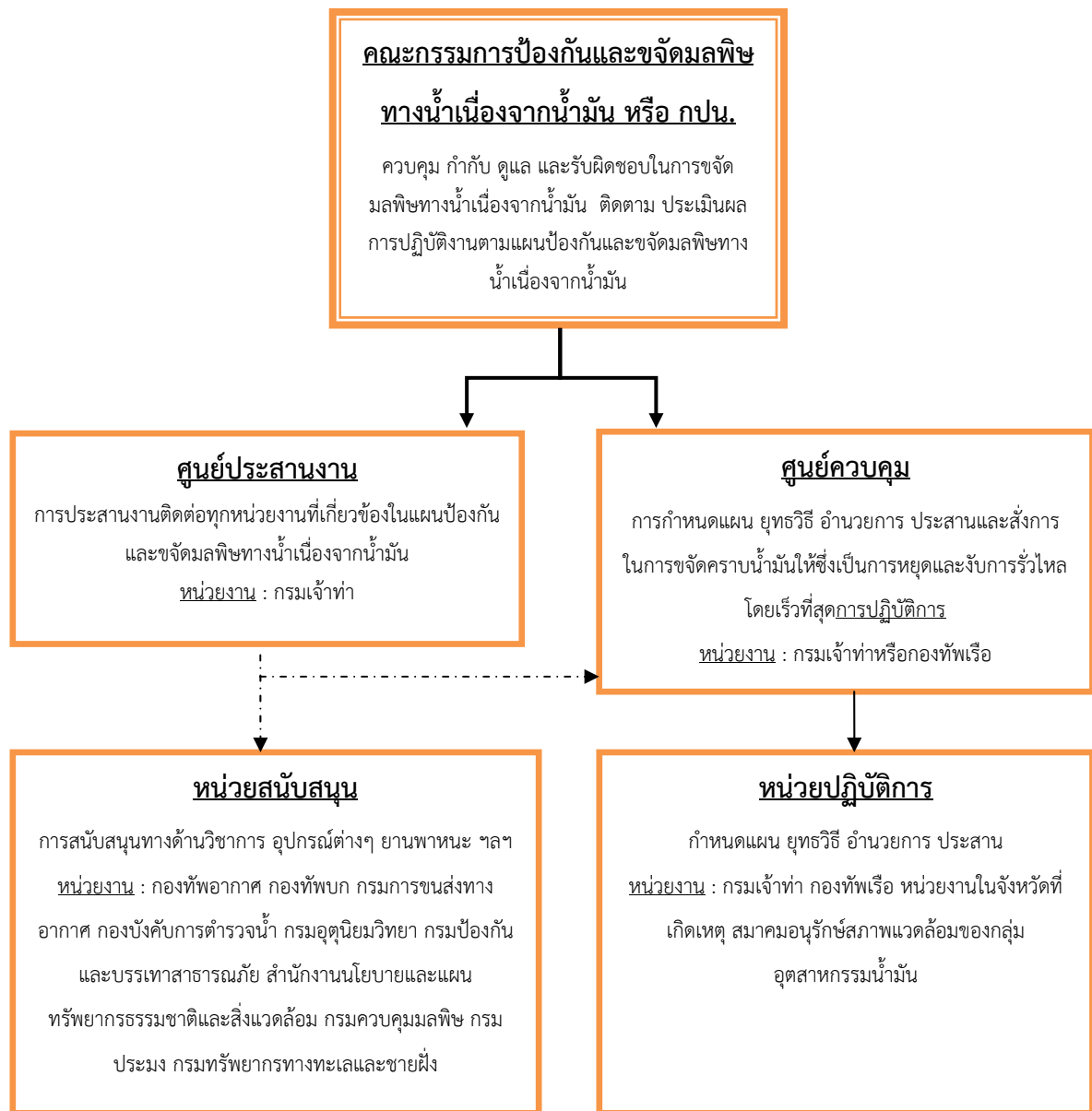
ภาพที่ 1 เหตุการณ์น้ำมันรั่วไหล กรณีเรือ Exxon Valdez¹

หรือในกรณีที่เกิดในประเทศไทย เช่น กรณีเรือบรรทุกสินค้า Ocean Flavor สัญชาติ ปานามา โดนกับเรือ Unison Vigor สัญชาติ ปานามาซึ่งเป็นเรือบรรทุกเหล็กม้วน จนเป็นเหตุให้หัวเรือ Unison Vigor แตกเป็นรู กว้างและน้ำทะเลลักเข้าไปในตัวเรือและจมลง (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 เหตุการณ์น้ำมันรั่วไหล กรณีเรือ บรรทุกสินค้า Ocean Flavor²

เมื่อเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหล การปฏิบัติกรร่วมกัน เพื่อขจัดคราบน้ำมันให้เร็วที่สุด จะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ การเตรียมการเพื่อรองรับสถานการณ์น้ำมันรั่วไหลจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก สำหรับประเทศไทยได้มีการจัดทำแผนป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันแห่งชาติ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติการขจัดคราบน้ำมันได้ดำเนินไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแผนระดับชาติ ในการกำหนดภารกิจ หน้าที่ความรับผิดชอบ แนวทางการปฏิบัติขององค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยร่วมมือกันในการขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันในน่านน้ำไทยได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อเป็นการลดผลกระทบต่ออาจเกิดขึ้น ซึ่งมีองค์การการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันดังแผนภาพที่ 3

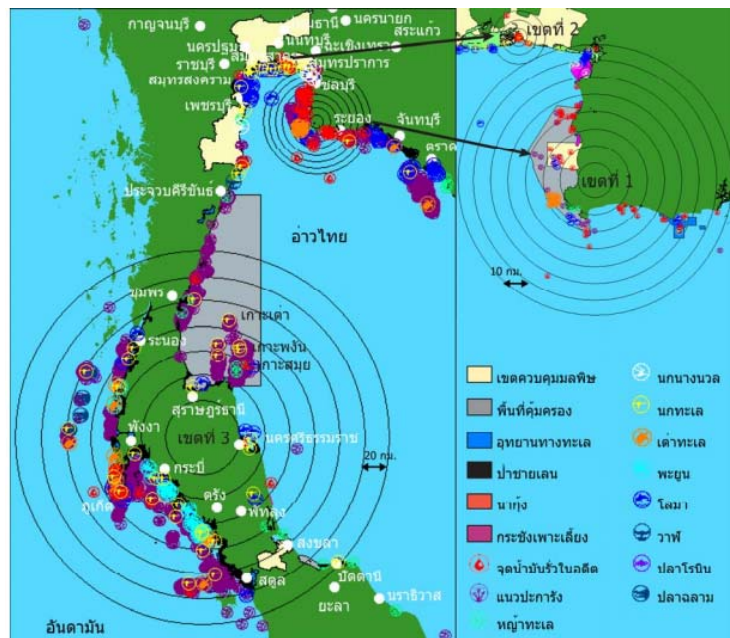
ภาพที่ 3 แสดงองค์การการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันอันเนื่องมาจากน้ำมัน³

ในกรณีมีมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันเกิดขึ้นให้หน่วยปฏิบัติการดำเนินงานตามแผนงานโดยเร็ว โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติงานตามแผนป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันแห่งชาติ⁴ โดยสรุป ดังนี้

- 1) การแจ้งเหตุ เมื่อพบเหตุให้ผู้พบเหตุรีบดำเนินการแจ้งไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยเร็ว
- 2) การรับแจ้งเหตุ หน่วยงานที่ได้รับแจ้งเหตุจัดบันทึกรายละเอียดและแจ้งไปยังกรมเจ้าท่า เพื่อจัดตั้งศูนย์ประสานงาน
- 3) การปฏิบัติเมื่อได้รับแจ้งเหตุ ศูนย์ประสานงานตรวจสอบข้อมูลและแจ้งกลับไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการขจัดคราบน้ำมัน เพื่อวางแผนและยุทธวิธีในการขจัดคราบน้ำมันและประสานสั่งการปฏิบัติการขจัดคราบน้ำมัน
- 4) การปฏิบัติการของศูนย์ประสานงาน โดยรายงานความคืบหน้าให้ กปน. ทราบเป็นระยะ ประชาสัมพันธ์สถานการณ์และแจ้งเตือนเรือและประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบ ประสานงานกับหน่วยปฏิบัติ และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการขจัดคราบน้ำมัน
- 5) การปฏิบัติการของศูนย์ควบคุมการปฏิบัติการ จะต้องอำนวยความสะดวก กำกับ ดูแลในการดำเนินการขจัดคราบน้ำมันตามความเหมาะสมของสถานการณ์ รายงานความคืบหน้าไปยังศูนย์ประสานงานทราบเป็นระยะๆ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประเมินสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง
- 6) การปฏิบัติการของหน่วยปฏิบัติการ ดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย และรายงานผลการปฏิบัติให้ศูนย์ควบคุมการปฏิบัติการทราบ
- 7) การปฏิบัติการของหน่วยสนับสนุน โดยสนับสนุนกำลังคน ผู้เชี่ยวชาญ อุปกรณ์ เครื่องมือ และอื่นๆ ที่จำเป็น ตามที่ศูนย์ควบคุมการปฏิบัติการหรือศูนย์ประสานงานร้องขอ
- 8) การเก็บรวบรวมสิ่งปนเปื้อนน้ำมัน ศูนย์ควบคุมการปฏิบัติการติดต่อประสานงานกับจังหวัดเพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมสิ่งปนเปื้อนน้ำมันและติดต่อประสานกับกรมโรงงานอุตสาหกรรมหรือศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมเอกชนเพื่อดำเนินการกำจัดสิ่งปนเปื้อนน้ำมันต่อไป
- 9) การยุติการปฏิบัติการ โดยศูนย์ควบคุมการปฏิบัติการมีหน้าที่ประเมินผลการปฏิบัติการ หากพิจารณาเห็นว่าปฏิบัติการคราบน้ำมันสำเร็จแล้วแจ้งศูนย์ประสานงานเพื่อขออนุมัติ กปน. ยุติการปฏิบัติการ
- 10) การประเมินผล โดยศูนย์ประสานงานมีหน้าที่มีหน้าที่สรุป ประเมินผลการดำเนินการ และรายงานให้ กปน. ทราบ พร้อมทั้งเสนอแนะข้อแก้ไขสำหรับการปรับปรุงแผนป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันแห่งชาติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ กรมควบคุมมลพิษ เป็นหนึ่งในหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องในส่วนของหน่วยงานสนับสนุนขององค์กรการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน มีหน้าที่ให้การสนับสนุนข้อมูลทางด้านวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ ดังนี้

- พัฒนาและปรับปรุงฐานข้อมูลทรัพยากรชายฝั่งและจัดเก็บในระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS)
- ศึกษาองค์ประกอบของไฮโดรคาร์บอนของน้ำมัน เพื่อตรวจสอบแหล่งที่มาของน้ำมันที่รั่วไหลและใช้ในการพิสูจน์หาแหล่งที่ก่อให้เกิดมลพิษน้ำมันในแหล่งน้ำ
- ดูแลแลกำกับการใช้สารเคมีจัดคราบน้ำมัน
- จัดทำแผนฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและเสนอให้มีคณะอนุกรรมการฟื้นฟูและประเมินค่าความเสียหายอันเนื่องมาจากน้ำมัน
- สนับสนุนข้อมูลและหลักฐานอันเป็นประโยชน์ในการเรียกร้องค่าเสียหายและดำเนินการทางกฎหมายกับผู้ก่อให้เกิดมลพิษจากน้ำมัน
- คาดการณ์แนวทางการเคลื่อนที่ของคราบน้ำมันโดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ (oil model) ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสภาพของน้ำมันเชิงพื้นที่และเวลาในอ่าวไทยตอนบนและชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก โดยใช้ร่วมกับข้อมูลความถี่ของบริเวณที่เกิดเหตุน้ำมันรั่วไหล โดยแบ่งออกเป็น 3 เขต ได้แก่ เขตที่ 1 มีความเสี่ยงสูงมาก เขตที่ 2 มีความเสี่ยงสูง และเขตที่ 3 มีความเสี่ยงปานกลาง ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แผนที่แสดงเขตความเสี่ยงต่อน้ำมันรั่วไหลในน่านน้ำทะเลไทย⁵

เอกสารอ้างอิง

¹ เรือขนน้ำมัน แอกซอน วัลเดซ (Exxon Valdez) เกยตื้นบริเวณชายฝั่ง บริติช วิลเลียม ซาวนด์ เข้าถึงได้จากเว็บไซต์ [http://guru.sanook.com/history/topic/5480/%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%82%E0%B8%99%E0%B8%99%E0%B9%89%E0%B8%B3%E0%B8%A1%E0%B8%B1%E0%B8%99_%E0%B9%81%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%8B%E0%B8%AD%E0%B8%99_%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%A5%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B8%8B_\(Exxon_Valdez\)_%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%A2%E0%B8%95%E0%B8%B7%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B9%80%E0%B8%A7%E0%B8%93%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%9D%E0%B8%B1%E0%B9%88%E0%B8%87_%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%AA%E0%B9%8C_%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%A5%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%A1_%E0%B8%8B%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%99%E0%B8%94%E0%B9%8C/](http://guru.sanook.com/history/topic/5480/%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%82%E0%B8%99%E0%B8%99%E0%B9%89%E0%B8%B3%E0%B8%A1%E0%B8%B1%E0%B8%99_%E0%B9%81%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%8B%E0%B8%AD%E0%B8%99_%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%A5%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B8%8B_(Exxon_Valdez)_%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%A2%E0%B8%95%E0%B8%B7%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B9%80%E0%B8%A7%E0%B8%93%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%9D%E0%B8%B1%E0%B9%88%E0%B8%87_%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%AA%E0%B9%8C_%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%A5%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%A1_%E0%B8%8B%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%99%E0%B8%94%E0%B9%8C/) (เข้าถึงเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2556).

² เหตุการณ์น้ำมันรั่วไหล กรณีเรือ บรรทุกสินค้า Ocean Flavor ส่วนแหล่งน้ำทะเล สำนักจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ

³ แสดงองค์การป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันเนื่องจากน้ำมัน เข้าถึงได้จากเว็บไซต์ <http://wqm.pcd.go.th/water/images/stories/marine/report/oilspill54.pdf> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2556).

⁴ แผนป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันแห่งชาติ. กระทรวงคมนาคม. 6 สิงหาคม 2545.

⁵ แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหา น้ำมันรั่วไหลในทะเล (ฉบับร่าง) <http://wqm.pcd.go.th/water/images/stories/marine/report/oilspill54.pdf> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2556).